

<https://doi.org/10.31874/2520-6702-2019-7-1-26-50>

УДК 378.013-047.22

Драч Ірина

Підтримка дослідницької доброчесності в системі університетського врядування: досвід Великої Британії

Анотація

У процесі модернізації вітчизняної вищої освіти акцентування уваги на необхідності формування культури академічної доброчесності в університетському середовищі стало однією з ключових тенденцій, про що свідчать положення Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.), Закону України «Про освіту» (2017 р.), Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» (2016 р.) та інших документів. Формування культури дослідницької доброчесності в університетському середовищі покликано подолати кризу академічної доброчесності, яка спостерігається сьогодні в Україні і спричинена багатьма факторами. Для визначення орієнтирів у процесі формування культури дослідницької доброчесності актуальним є аналіз досвіду Великої Британії як однієї з країн-світових лідерів вищої освіти щодо підтримки дослідницької доброчесності в системі університетського врядування. Метою статті є виявлення позитивного досвіду щодо забезпечення дослідницької доброчесності в університетському середовищі для можливої його імплементації в системі вищої освіти України. Для досягнення поставленої мети було використано методи аналізу, синтезу, порівняння, систематизації наукових та інтернет-джерел, що дало змогу виявити особливості підтримки дослідницької доброчесності в системі дослідницького врядування в університетах Великої Британії. Застосування методу узагальнення дало змогу зробити висновки про отримані результати дослідження. У статті обґрунтовується актуальність аналізу досвіду щодо підтримки дослідницької доброчесності в системі університетського врядування однієї з країн-світових лідерів вищої освіти – Великої Британії. Проаналізовано досвід підтримки високих етичних стандартів у дослідженнях у Великій Британії на національному та інституційному рівнях. Охарактеризовано основні положення ключових документів, розроблених Офісом дослідницької доброчесності Великої Британії, які можуть використовуватися при розробленні політик і процедур в університетах України. Узагальнення інформації щорічних звітів провідних британських університетів щодо забезпечення дослідницької доброчесності на інституційному рівні дало змогу виокремити наступні особливості: наявність чітких, відкритих політик та процедур забезпечення дослідницької доброчесності, їх постійне удосконалення; прозорість та підзвітність процедур щодо дотримання принципів доброчесності у дослідженнях; створення можливостей в університетському середовищі для навчання та підвищення кваліфікації дослідників з проблеми дослідницької доброчесності; співпраця університету з установами-партнерами як на національному, так і міжнародному рівнях.

Ключові слова: університетське врядування, дослідницьке врядування, дослідницька доброчесність, досвід Великої Британії.

Вступ

Приєднання України до Болонського процесу та входження до Європейського простору вищої освіти та Європейського дослідницького простору зумовлює посилення інституційної спроможності вітчизняних закладів вищої освіти, що передбачає, зокрема, і підвищення якості

досліджень. Це, в свою чергу, актуалізує зміну парадигми управління дослідницькою діяльністю в університетах.

Ознайомлення з кращими практиками університетів Великої Британії як однієї з країн-лідерів вищої освіти (І. Драч, 2018а) дало змогу зробити висновок щодо взаємозв'язку результатів досліджень з дослідницьким врядуванням (research governance). Дослідницьке врядування як складова системи університетського врядування зорієнтовано на забезпечення досконалих досліджень і передбачає використання чітко визначених правил та процедур для дослідників та дослідницьких установ, активне і широке залучення стейкхолдерів до моніторингу результатів досліджень та використання коштів на їх проведення. Механізмом реалізації дослідницького врядування в університетах Великої Британії є розроблення і використання рамок дослідницького врядування (Research Governance Framework), важливою складовою яких є політика щодо дослідницької доброчесності (research integrity).

У процесі модернізації вітчизняної вищої освіти акцентування уваги на необхідності формування культури академічної доброчесності в університетському середовищі стало однією з ключових тенденцій, про що свідчать положення Закону України «Про вищу освіту» (Закон України «Про вищу освіту», 2014 р.), Закону України «Про освіту» (Закон України «Про освіту», 2017 р.), Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» (Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність», 2016 р.) та інших документів.

У статті 42 Закону України «Про освіту» дано визначення самому поняттю «академічна доброчесність», яке розглянуто як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень». У зазначеній статті Закону також виокремлено умови дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками та здобувачами освіти; види порушень академічної доброчесності (академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво); академічну відповідальність педагогічних, науково-педагогічних та наукових працівників закладів освіти, здобувачів освіти за порушення академічної доброчесності.

Статтею 32 «Принципи діяльності, основні права та обов'язки закладу вищої освіти» Закону України «Про вищу освіту» передбачено, що заклади вищої освіти зобов'язані «вживати заходів, у тому числі шляхом запровадження відповідних новітніх технологій, щодо запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових роботах наукових, науково-педагогічних, педагогічних, інших працівників і здобувачів вищої освіти та притягнення їх до дисциплінарної відповідальності».

Дотримання засад доброчесної конкуренції, повага і дотримання авторських та суміжних прав, а також принципів наукової етики визначено серед основних принципів та засад діяльності Національного фонду досліджень України (стаття 50 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»).

З метою утвердження в науковому співтоваристві етичних принципів та свідомого їх дотримання науковцями та викладачами у своїй роботі, Загальними зборами Національної академії наук України було прийнято Етичний кодекс ученого України (2009 р.). Основним завданням зазначеного документу визначено «надання пріоритету моральним вимірам науки та громадській відповідальності співтовариства вчених і кожного вченого зокрема». У документі зазначено, що «учений має забезпечувати бездоганну чесність та прозорість на всіх стадіях наукового дослідження і вважати неприпустимим прояви шахрайства, зокрема фабрикування та фальшування даних, піратства та плагіату. ... Учений служить лише об'єктивній істині» (п.2.3).

Водночас на сьогодні спостерігається криза академічної доброчесності в Україні, яку спричинили багато факторів. У Розширеному глосарії термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту», 2017 р.) до таких факторів віднесено такі: 1) Загальна криза суспільства, що характеризується толерантністю до правового нігілізму, корупції, численних порушень законодавства і етичних норм. 2) Відірваність вищої освіти і науки від світової наукової та освітньої спільноти, потреб суспільства, економіки та ринку праці. 3) Проблеми законодавства. 4) Неузгодженість вимог до закладів вищої освіти, науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти з фінансуванням та іншим ресурсним забезпеченням вищої освіти і науки. 5) Відсутність законодавчо встановлених вимог і усталених процедур оцінювання наукових та навчальних робіт на предмет наявності академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації та інших порушень академічної доброчесності. 6) Внутрішня демотивація викладачів і науковців до дотримання принципів академічної доброчесності в умовах низьких зарплат, відсутності необхідної для якісних досліджень матеріальної бази, якісного зовнішнього оцінювання та зовнішнього запиту на результати досліджень. 7) Поява нових технологій, що значно полегшують копіювання чужих робіт, підміну результатів експериментальних та емпіричних досліджень комп'ютерним моделюванням та правдоподібними оцінками, редагування графічних, відео- та аудіо-матеріалів тощо. 8) Практика імітації і фальсифікації наукових досліджень з окремих наук за часів СРСР, яка набула поширення в останні десятиріччя через ігнорування загальновизнаних стандартів якості досліджень та значне збільшення питомої ваги досліджень у відповідних напрямках.

Для визначення орієнтирів у процесі подолання кризи академічної доброчесності в Україні актуально здійснити аналіз досвіду щодо підтримки дослідницької доброчесності в системі університетського врядування Великої Британії як однієї з країн-світових лідерів вищої освіти.

Аналіз попередніх досліджень з проблеми

Актуальним проблемам реалізації принципів академічної доброчесності у вищій освіті присвячено низку аналітичних матеріалів та наукових праць зарубіжних вчених.

Т. Gallant у публікації «Twenty Years of Academic Integrity: Top Articles & Book Chapters 1992-2012» (2017) запропоновано перелік кращих 42 статей/розділів книг, присвячених проблемам академічної доброчесності, які було опубліковано протягом двадцяти років (1992–2012 рр.). Цінність даної праці полягає в тому, що, окрім рейтингу статей/розділів книг за результатами їх оцінювання рецензентами, у ній також містяться експертні висновки для кожної публікації.

Н. Meriste, М.-L. Parder, К. Lõuk, К. Simm, L. Lilles-Heinsar, L. Veski, М. Soone, М. Juurik, М. Sutrop у праці «Promoting Integrity as an Integral Dimension of Excellence in Research» (2016) представлено результати виконання проекту, місія якого полягала у підвищенні дослідницької доброчесності шляхом просування дослідницької культури, яка уможливорює внутрішню мотивацію до проведення досконалих досліджень, а не лише орієнтацію на зовнішні фактори та обмеження. Авторами розглянуто та охарактеризовано поняття та принципи дослідницької доброчесності, категорії її порушень.

У праці D. Shaw, P. Satalkar «Researchers' interpretations of research integrity: A qualitative study» (2017) подано результати реалізації проекту «Perspectives on Research Integrity in Science and Medicine» щодо розуміння швейцарськими дослідниками сутності дослідницької доброчесності. У результаті здійсненого аналізу зроблено висновок, що не зважаючи на те, що науковці визначали дослідницьку доброчесність по-різному, з різним акцентом на чесність,

прозорість та об'єктивність, ключовим аспектом дослідницької доброчесності визначено істину.

М. DiVall, L. Schlesselman у статті «Academic Dishonesty: Whose Fault is it Anyway?» (2016) проаналізовано причини прояву академічної недоброчесності у студентів та запропоновано шляхи розв'язання цієї проблеми. На думку авторів, до причини академічної недоброчесності належать наступні: бажання випередити інших, страх невдачі, слабкі навички управління часом, нерозуміння неприпустимості плагіату тощо. Для подолання академічної недоброчесності у студентів пропонується суворе дотримання заходів проти шахрайства та покарання шахраїв. Роль викладачів дослідники вбачають, в першу чергу, у роз'ясненні студентам наслідків обману у навчанні.

R. McHaneу, T. Cronan, D. Douglas у статті «Academic Integrity: Information Systems Education Perspective» (2016) розглядають перспективи академічної доброчесності в онлайн-курсах, методи запобігання плагіату, цінності як засіб сприяння етичним діям, а також загальні перспективи масштабної програми академічної доброчесності.

P. Busch, A. Bilgin у статті «Student and Staff Understanding and Reaction: Academic Integrity in an Australian University» (2014) підсумовують ставлення студентів та викладачів австралійських університетів до академічної доброчесності за результатами загальнонаціонального дослідження. Головний висновок, до якого дійшли дослідники у результаті кількісного аналізу результатів, – існує розрив у розумінні академічної доброчесності між академічним персоналом та студентами та їх реакції на нечесну поведінку.

Вітчизняними вченими також приділяється увага проблемам впровадження принципів академічної доброчесності. Серед наукових праць, присвячених зазначеній проблемі, виділимо, в першу чергу, працю «Академічна чесність як основа сталого розвитку університету» (2016), в якій здійснено одну «з перших спроб комплексно показати, в який спосіб світова академічна спільнота розуміє академічну доброчесність, які механізми і процедури по її втіленню вона розробила, яке місце в цьому займають декларації, хартії та кодекси академічної поведінки, яка система відносин між всіма членами освітнього співтовариства здатна забезпечити взаємну повагу, вільний обмін ідеями, професійне та особистісне вдосконалення, виключення будь-яких проявів нечесності та несправедливості» (с. 6).

Академічну чесність у контексті забезпечення якості вищої освіти розглянуто О. Стеченко та Д. Соповою у статті «Проблема академічної чесності в навчальному процесі та науці: досвід Національного медичного університету імені О. О. Богомольця» (Стеченко, Сопова, 2016). Авторами проаналізовано досвід Національного медичного університету імені О. О. Богомольця з розроблення та впровадження Положення про академічну чесність як важливого документа в рамках функціонування внутрішньовузівської системи управління якістю освіти. Наведено результати аналізу анонімного анкетування респондентів щодо рівня академічної культури та розповсюдження академічного шахрайства в різних формах. Визначено важливість трансформації академічної культури науково-педагогічних працівників та студентів для забезпечення успішності євроінтеграційних змін. Особливості формування академічної чесності в системі вищої освіти та її вплив на якість освіти характеризує Д. Сопова (Сопова, 2017) у статті «Феномен академічної чесності у контексті якості сучасної вищої освіти».

Ю. Калиновський (Калиновський, 2012) розглядає академічну чесність як чинник правового виховання студентської молоді. Автором проаналізовано стандарти академічної чесності та виявлено її роль у правовому вихованні студентської молоді; розглянуто різновиди

академічної нечесності та їх негативний вплив на суспільні процеси; показано корелятивність правового та морального виховання.

Проблему академічної чесності через вияв її антиподу – академічної нечесності – аналізують П. Артьомов, І. Пак, Н. Гапон, Т. Ярошенко, С. Галата.

Дослідники П. Артьомов, І. Пак у статті «Академічна нечесність як елемент академічної культури українського студентства: результати емпіричних досліджень» (2016) охарактеризували феномен академічної нечесності в контексті академічної культури, ступень та особливості її поширення у вітчизняних вишах. Авторами наводяться результати двох соціологічних досліджень «Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку» та «Реформи вищої школи України в оцінках учасників освітнього процесу», здійснених соціологами Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, відповідно, в 2015 р. та 2016 р.

Н. Гапон у статті «Ставлення студентів до виявів академічної нечесності: крос-культурний аналіз» (2014) подано результати емпіричного дослідження ставлення до виявів академічної нечесності студентів в Україні, Польщі, Швейцарії. Шляхом порівняльного аналізу встановлено відсутність суттєвих відмінностей між українськими і польськими студентами стосовно ставлення до списування. Натомість швейцарські студенти висловили значно більше негативне ставлення до цього явища.

Т. Ярошенко (2005) у книзі «Академічна нечесність та політична культура: порівняльний досвід (Україна – США)» розглядає академічну нечесність у контексті її взаємозв'язку з політичною культурою. Дослідницею висловлюється думка, що «культурні чинники академічної нечесності в українських вузах ... закорінені в успадкованій від СРСР психології хибно потрактованого колективізму. Його відгуки ми знаходимо в гаслі «один за всіх, і всі – за одного», що розуміється як «кругова порука».

С. Галата у статті «Академічне шахрайство» (2015) наголошує на поступовому виході із тіні проблеми академічного шахрайства у вітчизняній вищій освіті. Авторкою представлено позицію експертів, фахівців МОН, ректорів і викладачів університетів, студентів щодо причини явищ академічного шахрайства та кроків, які можна і потрібно зробити для підвищення рівня академічної культури, запобігання піратству, запровадження високих стандартів навчальної та дослідницької діяльності.

Отже, проблема академічної доброчесності у вищій освіті вже досліджувалися науковцями, однак дотепер у вітчизняній науці, на нашу думку, приділено недостатню увагу висвітленню досвіду Великої Британії як країни-лідера європейської та світової систем вищої освіти щодо підтримки високих етичних стандартів у наукових дослідженнях.

Мета статті полягає в аналізі досвіду Великої Британії щодо забезпечення дослідницької доброчесності в університетському середовищі для можливої його імплементації у системі вищої освіти України.

Завдання статті – проаналізувати систему забезпечення політики дослідницької доброчесності в системі вищої освіти Великої Британії; охарактеризувати основні положення ключових документів, розроблених Офісом дослідницької доброчесності Великої Британії; визначити особливості забезпечення високих етичних стандартів у дослідженнях в провідних британських університетах.

Методи дослідження

Використано методи аналізу, синтезу, порівняння, систематизації наукових та інтернет-джерел, що дали змогу виявити особливості управління дослідженнями в університетах

Великої Британії. Застосування методу узагальнення дало змогу зробити висновки про отримані результати дослідження.

Результати дослідження

Увага до системи управління дослідницькою діяльністю в університетах Великої Британії зумовлена високими їх позиціями в міжнародних університетських рейтингах, які ґрунтуються, зокрема, і на високій якості досліджень в університетах цієї країни. Так, за оцінками міністра університетів і науки D. Willetts, британські дослідники, які складають 4 % від кількості світових дослідників, публікують понад 6 % всіх наукових статей. Цитованість їх робіт складає 11 % від усіх цитат, у тому числі 14 % – найбільш цитованих наукових робіт (The concordat to support research, 2012). Така висока якість досліджень забезпечується впровадженням в британських університетах дослідницького врядування (Драч, 2018b), яке передбачає, зокрема, опис політик і процедур дотримання принципів дослідницької доброчесності (research integrity) як на національному, так і на інституційному рівнях.

На національному рівні вагому роль у системі забезпечення дослідницької доброчесності у Великій Британії відіграє Офіс дослідницької доброчесності (UK Research Integrity Office (UKRIO)). Підготовлені UKRIO документи створюють надійне підґрунтя для розроблення університетами власних політик та процедур щодо розвитку культури дослідницької доброчесності в університетському середовищі. Охарактеризуємо діяльність та основні документи UKRIO, а також реалізацію політики дослідницької доброчесності в провідних університетах Великої Британії (University of Oxford, Cambridge University, Imperial College London). Представимо результати аналізу, здійсненого шляхом узагальнення інформації, оприлюдненої на офіційних веб-сайтах інституцій.

UKRIO створений у 2006 р. як незалежна благодійна організація, що надає підтримку громадськості, дослідникам та організаціям для подальшої успішної практики в наукових дослідженнях. Цілями діяльності UKRIO є:

- сприяння ефективному врядуванню, менеджменту та проведенню академічних, наукових та медичних досліджень;
- поширення кращого досвіду щодо вирішення проблем, пов'язаних з неприйнятною практикою, неправомірними діями та неетичною поведінкою;
- надання конфіденційних, незалежних та експертних консультацій з конкретних дослідницьких проектів, випадків, проблем та питань.

UKRIO накопичив значний і унікальний досвід надання допомоги організаціям, дослідникам та громадськості з питань проведення досліджень у всіх предметних областях, від мистецтва та гуманітарних наук до охорони здоров'я та біомедицини. Наприклад, у 2014 р. UKRIO допоміг з більш ніж 90 випадками, а використання послуг з кожним роком продовжує зростати. Опубліковані UKRIO рекомендації були використані чи прийняті багатьма організаціями, включаючи понад 50 університетів, і схвалені органами фінансування та професійними організаціями.

Для допомоги університетам Великої Британії пропонуються низка розроблених UKRIO документів, які носять рекомендаційний характер: документи можуть використовуватися або в запропонованому вигляді, або при розробленні власних політик дослідницького врядування. Серед основних документів виокремимо такі:

- «Кодекс практики досліджень» (Code of Practice for Research, 2009);
- «Конкордат для підтримки дослідницької доброчесності» (The concordat to support research integrity, 2012);

- «Процедура розслідування порушень в дослідженнях» (Procedure for the investigation of misconduct in research, 2008);

- «Інструмент самооцінювання для «Конкордату з підтримки дослідницької доброчесності» (Self-Assessment Tool for The Concordat to Support Research Integrity, 2014).

Наведені документи утворюють «каркас» для формування та підтримки дослідницької доброчесності в британських університетах. Тому аналіз їх основних положень є важливим з точки зору можливості їх використання при розробленні політик і процедур щодо дослідницької доброчесності в університетах України.

«Кодекс практики досліджень» (Code of Practice for Research, 2009) (далі – Кодекс) розроблений для просування належної практики та запобігання неправомірним діям при проведенні досліджень в університетах. У цьому документі наведено рекомендований контрольний список питань до дослідників (Recommended Checklist for Researchers), на які мають бути надані відповіді перед дослідженням, під час проведення та після закінчення дослідження; визначено та охарактеризовано принципи та стандарти належної практики досліджень, яких мають дотримуватися дослідники та дослідницькі організації. Зауважується, що дослідницькі організації можуть використовувати принципи та стандарти, які викладені в цьому документі, як орієнтири при складанні чи перегляді власних, більш детальних документів. Кодекс охоплює сфери кращої практики в дослідженнях і покликаний допомогти дослідницьким організаціям у виконанні вимог регуляторного, фінансового забезпечення для того, щоб важливі питання не залишилися поза увагою (Драч, 2018с).

Кодекс може поширюватися і на студентів. В такому випадку це має бути чітко визначено в інституційній політиці, а організації повинні передбачити підготовку, нагляд і підтримку, яку вони повинні надавати студентам-дослідникам.

На особливу увагу у контексті забезпечення дослідницької доброчесності заслуговує розділ Кодексу «Неправомірна поведінка в дослідженнях» (Misconduct in research), в якому надано перелік та характеристика неправомірних дій в дослідженнях. Неправомірними діями в дослідженнях визначено наступні:

- фабрикація;
- фальсифікація;
- неправильне представлення даних та/або інтересів та/або участі;
- плагіат;
- невиконання прийнятих процедур для:
 - уникнення невиправданого ризику або шкоди щодо: людей і тварин, які використовуються в дослідженні, та середовища;
 - належного використання інформації про осіб, зібраної під час дослідження.

У зазначеному розділі Кодексу університетам також рекомендується розробити та оприлюднити процедуру розслідування заяв про неправомірну поведінку в дослідженнях і забезпечити, щоб такі звинувачення були ретельно, справедливо і своєчасно розслідувані. В університеті має бути визначений один або більше співробітників, на яких покладена відповідальність за розслідування звинувачень у неналежній поведінці у дослідженнях та з якими можна контактувати з будь-яких проблем при проведенні досліджень. Зауважується, що в організаціях мають переконатися, що персонал, який розслідує звинувачення, має необхідну підготовку, ресурси та підтримку для виконання цієї ролі. Передбачається відповідальність дослідників за будь-які неправомірні дії в дослідженнях – для них можуть вживатися дії дисциплінарного провадження. Оскільки дослідники є представниками регульованої професії, у випадках серйозних порушень інформація про них (порушення) має бути надана органу, що регулює їхню професію.

Дослідники повинні визнавати, що належна практика в дослідженнях включає звітність щодо проведення досліджень. Окрім того, що дослідники повинні знати, що є неправомірним поведінкою у дослідженні, вони мають повідомляти організацію про будь-які підозрілі неправомірні дії через відповідну процедуру, як тільки вони дізналися про це; співпрацювати з розслідування будь-яких неправомірних дій у дослідженні, коли це вимагається. Таким чином, вимога до британських дослідників бути небайдушними до проявів дослідницької недоброчесності є обов'язковою, оскільки це пов'язано з репутацією всієї установи.

Зобов'язання, які мають взяти на себе дослідники для того, щоб забезпечити найвищі стандарти точності та доброчесності, представлені у «Конкордаті для підтримки дослідницької доброчесності» (The concordat to support research integrity, 2012) (далі – Конкордат), опублікованому у 2012 р. Про вагомність цього документу свідчить його підписання представниками: Департаменту зайнятості та навчання (Department for Employment and Learning), Ради фінансування вищої освіти в Англії (Higher Education Funding Council for England), Ради фінансування вищої освіти для Уельсу (Higher Education Funding Council for Wales), Національного інституту досліджень здоров'я (National Institute for Health Research), Дослідницьких рад Великої Британії (Research Councils UK), Шотландської Ради з фінансування (Scottish Funding Council), організації Universities UK (представляє 136 університети Англії, Шотландії, Уельсу та Північної Ірландії) та організації Wellcome Trust (незалежного міжнародного благодійного фонду для фінансування медично-біологічних досліджень).

У Конкордаті визначено та описано п'ять зобов'язань, які мають взяти на себе дослідники, щоб забезпечити найвищі стандарти точності та доброчесності. Такими зобов'язаннями є:

- підтримка найвищих стандартів точності та доброчесності в усіх аспектах досліджень;
- забезпечення проведення досліджень відповідно до діючих етичних, юридичних та професійних рамок, зобов'язань та стандартів;
- підтримка дослідницького середовища, яке спирається на культуру доброчесності на основі належного управління, найкращої практики та підтримки розвитку дослідників;
- використання прозорих, надійних і справедливих процесів для розгляду заяв про порушення у дослідженнях, якщо вони виникнуть;
- спільна робота з метою посилення дослідницької доброчесності та регулярного і відкритого оцінювання прогресу.

Перелічені ключові зобов'язання стосуються як дослідників, так і їх роботодавців та органів, які фінансують дослідження.

Важливим документом, який характеризує вплив Конкордату на систему вищої освіти Великої Британії та інших країн, є підготовлений UKRIO «Звіт щодо прогресу у використанні Конкордату для підтримки дослідницької доброчесності» (The concordat to support research integrity a progress report) (далі – Звіт). У Звіті ретельно проаналізовано досвід використання Конкордату у британських університетах з липня 2012 р. по червень 2016 р. на основі узагальнення інформації, отриманої за допомогою різноманітних засобів, включаючи: інтерв'ю з представниками інституцій; аналізу прикладів, що описують діяльність з реалізації, та виклики; письмові подання від представників інституцій тощо.

У Звіті представлено розділи:

- розповсюдження та інформованість (dissemination and awareness of the concordat);
- погляди на підхід Конкордату (views on the concordat approach);

-
- підходи до імплементації (approaches to implementation);
 - переваги Конкордату (benefits of the concordat);
 - значення організаційної культури (the importance of organization culture);
 - «тягар» імплементації? (the 'burden of implementation?);
 - розуміння відповідності (understanding compliance);
 - публічне інформування щодо дослідницької доброчесності та її порушень (public information on research integrity and misconduct).

З огляду на важливість інформації, представленої у Звіті, для розбудови системи формування культури дослідницької доброчесності в університетах України, проаналізуємо зазначені розділи детальніше.

У розділі «Розповсюдження та інформованість» подано інформацію щодо щомісячної кількості завантажень Конкордату з липня 2012 р. по червень 2016 р. Зазначено, що про актуальність використання Конкордату свідчить те, що у цей період з веб-сайту Universities UK було завантажено понад 42 тис. примірників конкордату, а також університети отримали 2,5 тис. примірників Конкордат у друкованому вигляді.

Розділ «Погляди на підхід Конкордату» присвячено аналізу вплив підходу, який втілює Конкордат, на системи вищої освіти в усьому світі. Так, при підготовці подібних публікацій іншими національними науково-дослідницькими організаціями або організаціями з фінансування досліджень вони безпосередньо посилаються на Конкордат. Це, наприклад, «Кодекс поведінки для дослідницької доброчесності» (Данія, 2014), розроблений Міністерством вищої освіти і науки; «Національна політика щодо забезпечення дослідницької доброчесності» (Ірландія, 2014) тощо.

У розділі «Підходи до імплементації» розглянуто інституційні підходи до впровадження Конкордату на прикладах великого науково-інтенсивного університету (large, research-intensive university) та сучасного університету з профілем досліджень, який перебуває на стадії становлення (modern university with emerging research profile).

У розділі «Переваги Конкордату» зазначається, що Конкордат слугує обміну найкращими практиками проведення дослідницької діяльності; сприяє формуванню прозорості і відкритої дослідницької культури, яка дозволяє продемонструвати точність, доброчесність і якість методів дослідження та результатів.

Про важливість створення дослідницького середовища, яке сприяє передовій практиці і де доброчесність є ключовою частиною інституційної культури наголошується у розділі «Значення організаційної культури». Зазначено, що створення цієї культури і середовища має бути процесом безперервного вдосконалення, де завжди є можливості для вивчення, розвитку та вдосконалення.

Розділ ««Тягар» імплементації?» присвячено аналізу ресурсів для впровадження Конкордату, оскільки прийняття будь-якої нової політики та вжиття заходів до її впровадження несуть за собою витрати. Зауважується, що досить поширеною відповіддю щодо імплементації Конкордату була його позитивна оцінка з боку університетів. Однак, окрім позитивного результату, акцентується увага на необхідних інвестиціях. Ключові виклики впровадження Конкордату стосуються часу і ресурсу, необхідних для спілкування, навчання, підтримки та порад, щоб забезпечити знання його вимог у дослідницькому середовищі. Це призводить до короткострокового збільшення адміністративного навантаження.

У розділі «Розуміння відповідності» акцентується увага на тому, що дотримання Конкордату для підтримки дослідницької доброчесності є вимогою для фінансування досліджень відповідними організаціями. Використання такої вимоги як умови надання фінансування допомогло підвищенню рівня поінформованості про необхідність підтримки

зусиль щодо дотримання найвищих стандартів точності та доброчесності у всіх аспектах досліджень.

Розділ «Публічне інформування щодо дослідницької доброчесності та її порушень» містить аналіз інформації, представленої на 131 інституційних веб-сайтах університетів. Так, 67 з них оцінені як «хороші» або «відмінні»; для 64 було встановлено, що інформування потребує поліпшення. Результати аудиту веб-сайтів свідчать про те, що багатьом університетам необхідно зробити невеликі, але важливі удосконалення, які підвищать видимість їх роботи щодо дослідницької доброчесності. Встановлено, що більше трьох чвертей (77%) інституційних веб-сайтів мали відкриту публічну веб-сторінку, орієнтовану на дослідницьку доброчесність та/або етику досліджень, водночас якість та обсяг інформації, що надаються, є різною. 85% веб-сайтів мали загальнодоступні політичні документи, пов'язані з дослідницькою доброчесністю, етикою та/або процедурами зловживань у дослідженні; 37% мали принаймні одного призначеного члена персоналу з контактними даними для запитів щодо дослідницької доброчесності; 26% мали принаймні один щорічний загальнодоступний огляд щодо дослідницької доброчесності; 23% мали деякі загальнодоступні навчальні матеріали, пов'язані з дослідницькою доброчесністю для учасників досліджень.

У Звіті також наведені наступні кроки для підтримки дослідницької доброчесності в університетському середовищі. Зазначається, що основні особливості Конкордату повинні бути збережені. Він має розглядатися як відповідний, пропорційний та ефективний механізм для наукових організацій та їх персоналу в забезпеченні відповідності систем і процесів цілям. Підписанти Конкордату не повинні прагнути диктувати дослідницьким організаціям заходи щодо підтримки/сприяння формуванню культури дослідницької доброчесності. Це є справою автономних інституцій, науковців та академічної спільноти. Підписанти повинні спільно висловлювати свої очікування щодо дотримання принципів доброчесності у дослідженнях. Рекомендується, щоб ці очікування були зосереджені на більшій прозорості і підзвітності. Як мінімум, дослідницькі організації повинні мати: спеціальну та відкриту веб-сторінку про дослідницьку доброчесність; мають бути вказані контакти для можливості перевірки щодо дотримання принципів дослідницької доброчесності та встановлення порушень; загальнодоступне щорічне повідомлення, в якому викладено кроки, які вжиті для сприяння формуванню дослідницької доброчесності. У Конкордаті необхідно представляти приклади найкращої практики. Для збереження імпульсу, який був створений в науковому співтоваристві, підписанти повинні підтримувати цей процес шляхом розробки щорічних рекомендацій до розробленого Конкордату та здійснення перевірки прогресу через три роки.

Аналіз інформації, поданої у Звіті, свідчить про те, що, як показує досвід інших європейських країн, Конкордат може використовуватися і в Україні при розробленні політики щодо забезпечення дослідницької доброчесності як на національному, так і на інституційному рівнях. Використання Конкордату сприятиме формуванню прозорої і відкритої дослідницької культури, яка дозволяє продемонструвати точність, доброчесність і якість методів дослідження та результатів. Слід усвідомлювати, що реалізація політики дослідницької доброчесності передбачає короткострокове збільшення адміністративного навантаження. Важливими чинниками забезпечення високих етичних стандартів у дослідженнях є публічне інформування про дотримання політики дослідницької доброчесності та її порушень на веб-сайтах університетів, а також систематичне оцінювання прогресу у формуванні культури дослідницької доброчесності в університетському середовищі.

Для запобігання шкідливим наслідкам у разі неправомірної поведінки в дослідженнях UKRIO підготовлено «Процедура розслідування неправомірної поведінки в дослідженнях» (Procedure for the investigation of misconduct in research, 2008) (далі – Процедура). Хоча

Процедура була розроблена для досліджень у сфері охорони здоров'я та біомедицини, рекомендовано її використання для розслідування можливих порушень у будь-якій сфері досліджень. Процедура розроблена як типова для університетів і інших дослідницьких організацій, які можуть здійснювати розслідування неправомірних дій в дослідженнях. У Процедурі описані своєчасні, ретельні та об'єктивні дії, які повинні дозволити роботодавцям проводити повне і справедливе для всіх сторін розслідування такої поведінки. Оскільки формування культури дослідницької доброчесності в українських університетах має передбачати, зокрема, і чіткі дії у разі виявлення порушень її принципів, проаналізуємо основні положення Процедури детальніше.

В описі Процедури зазначено, що вона використовується з метою:

- забезпечити ретельне та справедливе розслідування;
- продемонструвати, що використання узгодженого стандартного процесу зменшує кількість помилок в проведенні розслідувань;
- запевнити тих, чия поведінка досліджується, у тому, що процес розслідування буде відповідати стандартній процедурі, прийнятій на національному рівні університетами та іншими дослідницькими організаціями.

Прийнявши та дотримуючись Процедури, необхідно:

- встановити характер і механізми, за допомогою яких можна належним чином розслідувати неправомірну поведінку в дослідженні;
- дозволити групі експертів визначити, чи мають місце твердження про неправомірні дії в дослідженнях;
- дозволити групі експертів встановити, на підставі балансу ймовірностей, докази щодо твердження про неналежну поведінку в наукових дослідженнях (як навмисну, так і необережну);
- скласти звіт, на підставі якого організація може ініціювати відповідні дії.

У ситуаціях, коли звинувачення мають серйозний характер, офіційні кроки повинні бути реалізовані негайно. Звинувачення можна розслідувати за цією Процедурою незалежно від таких подій, як:

- позивач скасував заяву на будь-якій стадії;
- відповідач визнав неправомірні дії повністю або частково;
- відповідач або позивач подають у відставку.

Процедура передбачає, що дослідницька організація повинна визначити відповідальну особу за розслідування та особу, яка має діяти в його/її відсутність. Крім того, організація повинна призначити відповідальних осіб у відділах кадрів, фінансів, досліджень (в ідеалі з певним досвідом досліджень), які повинні підтримувати зв'язок з призначеною особою для розслідування звинувачень в неправомірній поведінці у дослідженнях.

Процедура містить три розділи та вісім додатків. У розділах описано: передумови для використання Процедури; підготовчі етапи; докладні відомості про те, як слід застосовувати процедуру для розслідування заяв щодо неправомірних дій в дослідженнях. У додатках представлено: принципи, яких необхідно дотримуватися при використанні Процедури; визначення термінів, що використовуються в Процедурі; форму для повідомлення UKRIO про хід розслідування за повідомленнями про неправомірну поведінку у дослідженнях; рекомендації для групи перевірки та групи розслідування; пропозиції щодо дій та результатів після завершення розслідування; загальні рекомендації щодо зв'язку та ведення обліку під час процедури; джерела, які використовувалися при розробленні Процедури.

Наголошується, що Процедуру слід використовувати лише у поєднанні з принципами справедливості, конфіденційності, доброчесності, запобігання шкоди та балансу. Зважаючи на

важливість зазначених принципів для розуміння методології реалізації процесу розслідування неправомірної поведінки в дослідженнях (як можливого прикладу для університетів України), охарактеризуємо зазначені принципи детальніше.

Справедливість. Розслідування будь-яких звинувачень у неправомірних діях у дослідженні повинно проводитися справедливо та відповідно до статутних прав усіх сторін. Особи, відповідальні за виконання цієї Процедури, повинні робити це, знаючи:

- зобов'язання організації та права працівників відповідно до чинного законодавства;
- будь-які додаткові права та обов'язки, що стосуються певної установи та/або її працівників (наприклад, ті, які наділені статутами і наказами університету).

При офіційному звинуваченні у неправомірних діях у дослідженні має надаватися письмова заява з описом усіх деталей.

Конфіденційність. Процедуру слід проводити настільки конфіденційно, наскільки це практично можливо. Конфіденційність розслідування має важливе значення для захисту прав позивача, відповідача та інших осіб, які беруть участь у Процедурі. Важливо, щоб розслідування було проведено за умов дотримання принципів конфіденційності та справедливості для обох сторін – відповідача і позивача.

У взаєминах із третьою стороною (органами фінансування або організацією (організаціями), з якими здійснюється співпраця), Процедурою передбачено, що ідентифікація позивача або відповідача не повинна бути їй повідомлена, якщо:

- у межах проведення розслідування це вважали за потрібне ті, хто проводить розслідування;
- це необхідно як частина заходів, вжитих проти відповідача (наприкінці процедур і дисциплінарних/апеляційних процесів організації);
- це необхідно як частина дій, вживаних проти особи, коли було встановлено шкідливі, недобровільні або легковажні твердження;
- це заявлена політика роботодавця/спонсора/іншого національного органу щодо оприлюднення вчинених проступків в дослідженнях фізичними особами, які пройшли через відповідні дисциплінарні та апеляційні процеси.

Будь-яке розголошення третій особі інформації щодо позивача або відповідача та інші деталі розслідування повинно здійснюватися на конфіденційній основі. Представники третьої сторони мають поважати конфіденційність будь-якої отриманої інформації.

Організація та/або її персонал можуть мати договірні/юридичні зобов'язання повідомляти третіх сторін, таких як органи фінансування або організація (організації), з якими здійснюється співпраця, заявляючи про неправомірні дії в дослідженнях. У таких випадках відповідальні за проведення цієї Процедури повинні забезпечити, щоб будь-які зобов'язання виконувалися у відповідний час через правильні механізми, завжди враховуючи юридичні права працівників, які беруть участь у розслідуванні.

Хоча обвинувачення підлягають розслідуванню з використанням цієї Процедури (та/або відповідного документу організації), позивач, відповідач, свідки або будь-які інші особи, залучені до цього процесу, не повинні робити жодних заяв до третіх осіб, якщо це офіційно не санкціоновано організацією або вимогами чинного законодавства. Порушення конфіденційності може призвести до дисциплінарних стягнень. У випадку будь-якого конфлікту між принципом конфіденційності та будь-яким іншим принципом, повинен враховуватися принцип балансу.

Доброчесність. Розслідування звинувачень у неправомірних діях у дослідженні має бути справедливим і всеосяжним. Розслідування слід проводити тоді, коли це доцільно,

виключаючи компроміси до справедливості і ретельності процесу. Усі зацікавлені сторони повинні негайно повідомити відповідальну особу про будь-який потенційний конфлікт інтересів стосовно будь-якого аспекту заяви, розслідування, галузі досліджень або будь-якої із зацікавлених осіб. В інтересах відкритості та прозорості рекомендовано запрошувати зовнішніх експертів до групи, яка проводить офіційне розслідування. Докладні та конфіденційні записи повинні зберігатися відповідальною особою на всіх аспектах розслідування для будь-якого використання з метою вживання дисциплінарних заходів. Рекомендується, щоб після завершення розслідування інформація зберігалася не менше 6 років. Необхідним є докладання особливих зусиль для забезпечення надання відповідної інформації всім особам, які беруть участь на різних стадіях процесу розслідування. Особи, відповідальні за проведення Процедури, повинні визнати, що не надана інформація може призвести до того, що процес буде несправедливим щодо відповідача та/або позивача. Це також може призвести до подання апеляції на підставі невиконання умов Процедури або припинення розслідування.

Запобігання шкоди. При використанні цієї Процедури, а також у будь-яких діях, вжитих в результаті використання Процедури, необхідно подбати про те, щоб:

- бути захищеними проти легковажних, згубних та/або шкідливих звинувачень у неправомірних діях в дослідженнях;
- не постраждали статус і репутація тих, хто підозрюється/звинувачується у неправомірній поведінці в дослідженнях, у випадках, коли підозри/звинувачення не підтверджені;
- не постраждали статус та репутація тих, хто звинувачує у неправомірній поведінці в дослідженні з добрих переконань або на підставі підтверджуючих доказів щодо можливих неправомірних діях в дослідженні.

Офіційно розслідуються тільки ті звинувачення, які вважаються достатньо серйозними та мають достатню кількість доказів. Процедура має бути використана тоді, коли позивач подає офіційну скаргу, для встановлення, чи є ці звинувачення достатніми для обґрунтування розслідування. Можуть бути висунуті звинувачення щодо того, що здається порушеннями. Кожен, кого обвинувачують у неправомірних діях у дослідженні, має право на презумпцію невинуватості. Офіційне розслідування має встановити на основі балансу ймовірностей правдивість будь-якого звинувачення. Будь-які офіційні кроки дисциплінарного характеру, вжиті до відповідача, які можуть підірвати його/її (або будь-якої іншої сторони) добру репутацію, повинні мати право оскарження. Тільки тоді, коли звинувачення були підтверджені, можуть бути застосовані будь-які санкції до відповідача. Організація повинна вжити всіх розумних заходів для забезпечення того, щоб відповідач (або будь-який інший) не постраждав через непідтверджені або недоведені звинувачення. Необхідно вжити відповідних заходів для:

- тих, для кого звинувачення у неправомірній поведінці в дослідженні були підтверджені відповідно до цієї Процедури;
- будь-кого, хто вдався до недобросовісних, недобровільних та/або шкідливих звинувачень.

Баланс. Особи, відповідальні за реалізацію Процедури, повинні знати, що можуть бути випадки, коли необхідно застосовувати баланс у застосуванні принципів. Призначена особа повинна відповідати за вирішення будь-яких конфліктів принципів, маючи на увазі, що основна мета цієї Процедури полягає в тому, щоб визначити правдивість звинувачень. У разі потреби ця особа може звернутися до керівництва UKRIO та інших органів, а також звертатися за юридичною допомогою. Відповідальною особою мають зберігатися письмові записи про всі

рішення, прийняті на кожному етапі реалізації Процедури, вона (відповідальна особа) має тісно співпрацювати з керівниками груп перевірки та офіційного розслідування.

Для допомоги університетам у визначенні відповідності власних дослідницьких практик, систем та політик, процедур розвитку дослідників, моніторингу вимогам та рекомендаціям Конкордату використовується розроблений UKRIO «Інструмент самооцінювання для Конкордату з підтримки дослідницької доброчесності» (Self-Assessment Tool for The Concordat to Support Research Integrity, 2014) (далі – Інструмент самооцінювання). Якщо Конкордат стосується трьох ключових зацікавлених сторін, які беруть участь у дослідженні (дослідник, роботодавець та фінансист), то в Інструменті самооцінювання увага зосереджується на відповідальності установ, які залучають дослідників. Рекомендації надаються з кожного аспекту Конкордату, але особливу увагу в Інструменті самооцінювання було приділено тим з них, з яких були найчастіші звернення до UKRIO щодо передачі досвіду науковому співтовариству.

Зважаючи на те, що Конкордат встановлює п'ять зобов'язань, які мають взяти на себе дослідники для забезпечення найвищих стандартів точності та доброчесності, Інструмент самооцінювання визначає п'ять ключових тем, які стосуються цих зобов'язань, а також питання для самооцінювання, які відповідають одному або декільком зобов'язанням Конкордату.

Самооцінювання здійснюється за напрямками:

- політика та системи;
- розповсюдження;
- культура і розвиток;
- розв'язання проблем, пов'язаних з порушеннями дослідницької доброчесності;
- моніторинг та звітність.

У процесі проведення самооцінювання пропонується не лише надавати відповіді на питання, а і представляти можливі докази для аргументації відповіді, заповнюючи таблицю (табл. 1).

Розробники Інструменту самооцінювання акцентують увагу на його консультативній, а не нормативній ролі. Його мета полягає не в тому, щоб запропонувати підхід, однаковий для всіх або нав'язати негнучкість рішення. Інструмент самооцінювання може допомогти університетам розглянути, як

Таблиця 1

Відповідні зобов'язання	Питання самооцінки	Можливі докази

Конкордат найкраще реалізувати в умовах конкретного університету для просування та підтримки дослідницької доброчесності.

Проведений аналіз ключових документів, розроблених UKRIO для підтримки дослідницької доброчесності, дає змогу виокремити основні ідеї, які пропонуються для реалізації в університетах відповідно до зазначених документів. Це:

- проведення досліджень має здійснюватися відповідно до діючих етичних, юридичних та професійних рамок, зобов'язань та стандартів;
- необхідно підтримувати найвищі стандарти точності та доброчесності в усіх аспектах досліджень;
- розвиток культури дослідницької доброчесності має відбуватися на основі належного управління, використання найкращих практик та підтримки розвитку дослідників;

- рекомендується, щоб процеси, пов'язані з дотриманням принципів дослідницької доброчесності, були якомога більше прозорими і підзвітними. Як мінімум, дослідницькі організації повинні мати: спеціальну та відкриту веб-сторінку про дослідницьку доброчесність; вказані контакти для можливості перевірки щодо дотримання принципів дослідницької доброчесності та встановлення порушень;

- для забезпечення ретельного та справедливого розслідування підозр/звинувачень у неправомірній поведінці при проведенні досліджень в університетах необхідно мати відповідну власну Процедуру (або використовувати Процедуру, розроблену Офісом дослідницької доброчесності). Заходи із розслідування підозр/звинувачень у неправомірній поведінці при проведенні досліджень мають здійснюватися за обов'язкового дотримання принципів справедливості, конфіденційності, доброчесності, запобігання шкоди та балансу;

- дослідники не лише повинні знати, що є неправомірною поведінкою у дослідженні, а і мають повідомляти організацію про будь-які підозрілі неправомірні дії через відповідну процедуру, як тільки вони дізналися про це; співпрацювати з розслідування будь-яких неправомірних дій у дослідженні, коли це вимагається;

- необхідно усвідомлювати, що впровадження політик і процедур з розвитку культури дослідницької доброчесності, потребує часу і ресурсу, необхідних для спілкування, навчання, підтримки та порад. Це призводить до короткострокового збільшення адміністративного навантаження;

- рекомендується публікувати загальнодоступний щорічний звіт, в якому викладено кроки щодо для сприяння формуванню культури дослідницької доброчесності, а також регулярно і відкрито оцінювати прогрес.

UKRIO рекомендовано університетам також готувати та публікувати щорічний звіт до Комітету з науки та технологій Палати громад британського парламенту (Commons Science and Technology Committee of the House of Commons UK Parliament) щодо дотримання Конкордату, який повинен містити короткий, але ґрунтовний опис діяльності, що проводиться в університеті для підтримки дослідницької доброчесності, включаючи дії щодо розслідування будь-яких звинувачень у неправомірних діях. Якщо з якоїсь причини необхідний стандарт не виконується, у звіті має бути короткий виклад того, що зроблено та визначено термін для вирішення цього питання. Наприклад: «Публічно доступна інформація на веб-сайті щодо політики дослідницької доброчесності та призначеної особи для отримання тверджень про неправомірну поведінку поки що не розміщена. Це буде виправлено до початку наступного семестру». У звіті рекомендовано також відображати не лише перелік заходів, що проводяться, але і вплив вжитих заходів та результат.

Аналіз звітів за 2017–2018 рр. із забезпечення дослідницької доброчесності провідних університетів Великої Британії (відповідно до міжнародних рейтингів університетів QS World University Rankings 2019 та Times Higher Education World University Rankings 2019) – University of Oxford, Cambridge University, Imperial College London може бути корисним для українських університетів у розробленні ними власних політик і процедур щодо формування культури дослідницької доброчесності.

University of Oxford. У звіті за 2018 р. (Annual Research Integrity Statement – 2018) представлено наступними розділами: підтримка та посилення розуміння дослідницької доброчесності; огляд політики, процесів та управління; зовнішнє залучення; розслідування звинувачень у неправомірних діях у дослідженнях, здійснених у 2018 р. Проаналізуємо їх зміст.

Опис можливостей щодо навчання та підвищення кваліфікації надано у розділі «Підтримка та посилення розуміння дослідницької доброчесності». Наведено рекомендований перелік он-лайн курсів, які знаходяться у вільному доступі для будь-якого дослідника або студента університету; перелік персональних тренінгів, які були організовані та проведені різними структурними підрозділами університету; програми семінарів з проблем дослідницької доброчесності). Зазначено, що тематика персональних тренінгів охоплювала проблеми етики досліджень за участі людей і тварин, менеджменту даних дослідження, методології дослідження, розвитку дослідницьких навичок. Започатковано семінари для нових студентів-дослідників за наступною програмою:

- планування досліджень, дизайн дослідження та протокол (research planning, research design and protocol);
- експериментальне проектування в дослідженні (experimental design in research);
- неправомірна поведінка в науці (і як її уникнути) (misconduct in science (and how to avoid it));
- проектування відтворюваних досліджень у клінічних науках (designing reproducible research in the clinical sciences);
- статистичне мислення (statistical thinking);
- написання та публікація наукових праць (writing and publishing research papers).

У розділі «Огляд політики, процесів та управління» зазначено, що діючі в University of Oxford «Кодекс практики» (Code of Practice) і «Процедура щодо дій у разі підозри на неправомірну поведінку в дослідженні» (Procedure in the event of suspected Misconduct in Research), які було прийнято у 2014 р., переглянуто у 2018 р. робочою групою з представників дослідницьких та юридичних структур, обговорено і затверджено Комітетом з досліджень та інновацій університету. Зокрема, оновлений документ тепер включає: переглянуте та більш чітко визначення поняття «неправомірна поведінка в дослідженні», що слугує роз'ясненню того, яка поведінка може вимагати розгляду за цією процедурою; більш детальну інформацію про те, як будуть оцінюватися твердження про неправомірні дії в дослідженні, особливо на етапі попереднього розгляду, включаючи зовнішніх третіх осіб; додаткові відомості про те, які подальші дії можуть знадобитися після того, як було розглянуто твердження про неправомірну поведінку в дослідженні. Передбачено також можливість розгляду анонімних звинувачень залежно від їх серйозності та можливості підтвердження з достовірних джерел.

На важливості співпраці університету з установами-партнерами як на національному, так і на міжнародному рівнях для сприяння налагодженню мереж та передовій практиці щодо підтримки та заохочення дослідницької доброчесності наголошено у розділі «Зовнішнє залучення». До таких установ-партнерів віднесено:

- Russell Group, діяльність якої спрямовано на обмін кращими практиками, сприяння навчанню та управлінню; створення мережі у питаннях дослідницької доброчесності;
- League of European Research Universities, до складу якої входить Research Integrity Thematic Group, що опікується проблемами сприяння відповідальному проведенню досліджень в епоху відкритості науки; представлення передової практики щодо забезпечення дослідницької доброчесності в університетах, зокрема, і в діяльності щодо розслідування заяв про неправомірну поведінку в дослідженнях;
- UKRIO, який надає університету рекомендаційні документи, а також допомогу у розробці та покращенні університетських процедур і тренінгів, доступ до додаткової допомоги у навчанні, конфіденційну консультацію та допомогу співробітникам та студентам-дослідникам з питань розроблення, проведення та звітності досліджень;

- Medicines and Healthcare products Regulatory Agency (MHRA) (2003)/Health Research Authority (HRA), до яких надаються відгуки про розробки;

- Commons Science and Technology Committee of the House of Commons UK Parliament, який публікує звіт про забезпечення дослідницької доброчесності в університетах.

University of Cambridge. Звіт за 2017-2018 рр. (Annual Integrity Report to Council 2017-2018) містить інформацію щодо врядування, пов'язаного з дослідницькою доброчесністю; політикою та процедурами підтримки дослідницької доброчесності цілісності досліджень; розвитку кращої практики; підтримки та зміцнення розуміння та реалізації дослідницької доброчесності; вирішення проблем, пов'язаних із неправомірними діями при проведенні досліджень; зовнішніх залучення, аудиту та подій.

Характеристику ролі осіб, залучених до забезпечення дослідницької доброчесності надано у розділі «Врядування, пов'язане з дослідницькою доброчесністю». Зокрема, зазначено, що у 2017-18 рр. була створена нова посада – фасилітатор дослідницького управління (Research Governance Facilitator);

У розділі «Політика та процедури підтримки дослідницької доброчесності» зауважено, що протягом 2017-18 рр. в університеті пройшли огляд практичні рекомендації щодо належної дослідницької практики. В огляді рекомендовано низку змін, які були узгоджені Комітетом з дослідницької політики. Зазначено, що перегляд політики університету щодо етики досліджень за участі людей та використання персональних даних має завершитися протягом 2018 р. Акцентовано увагу на доступності у вільному доступі в Інтернеті політик, що стосуються дослідницької доброчесності.

Розгляду вдосконалення інструментів підвищення дослідницької доброчесності і допомоги керівникам департаментів в університеті присвячено розділ «Розвиток кращої практики». Зазначено, що з цією метою була розроблена картка керівництва для підтримки необхідних дій у разі неправомірної поведінки у дослідженні на ранніх стадіях процесу. Електронна і друкована версія цього документу була надана діючим керівникам департаментів, а нові керівники отримують його разом із з письмовим підтвердженням про їх призначення. У 2018–2019 рр. заплановано доповнення веб-сторінки університету додатковими ресурсами для підтримки дослідників;

У розділі «Підтримка та зміцнення розуміння та застосування дослідницької доброчесності» акцентовано увагу на розповсюдженні політик та процедур щодо дослідницької етики та доброчесності як ключовому фокусу для посилення розуміння та застосування дослідницької доброчесності в університеті. Зазначено, що центральну роль у підвищенні обізнаності співробітників університету відіграє веб-сайт, присвячений дослідницькій доброчесності, на якому наведено рекомендації щодо дослідницької етики та доброчесності, посилання на політику щодо неправомірної поведінки в дослідженнях, інформацію про тренінги з дослідницької етики та доброчесності;

У розділі «Вирішення проблем, пов'язаних із неправомірними діями при проведенні досліджень» зроблено висновок щодо наявності в університеті політики і процедур щодо неправомірної поведінки в дослідженнях, які встановлюють прозорість, надійність, конфіденційність і справедливість процесу розгляду звинувачень. Політика чітко визначає прояви неправомірної поведінки дослідників та відповідальності членів організації щодо звітування про випадки порушення, якщо вони були свідками або підозрюваними. Процедура розслідування порушень дослідницької доброчесності передбачає ретельний процес розслідування звинувачень особами з відповідними повноваженнями, кваліфікацією та досвідом за відсутності конфлікту інтересів у справі; чітко пов'язана з дисциплінарними заходами, що міститься в Статутах і наказах університету для забезпечення відповідних дій.

Наголошується, що університет прагне забезпечити відповідність всім зобов'язанням про надання інформації щодо розслідування проступків дослідників перед спонсорами досліджень та професійними та/або іншими органами як того вимагають умови гранту та інші правові, професійні та статутні зобов'язання і буде підтримувати дослідників робити те ж саме. Політика щодо порушень при проведенні досліджень, відповідні контакти осіб доступні на веб-сайті структурного підрозділу з розвитку персоналу та веб-сайті, присвяченого дослідницькій доброчесності в університеті;

Перелік установ-партнерів університету, співпраця з якими сприяє підтримці та заохоченню дослідницької доброчесності наведено у розділі «Зовнішнє залучення». Це: UKRIO та Russell Group, функції яких описано вище;

Розділ «Зовнішній аудит та розвиток» присвячено викладенню основних положень «Звіту щодо прогресу у використанні Конкордату для підтримки дослідницької доброчесності», проаналізованому вище.

Imperial College London. Звіт коледжу щодо дослідницької доброчесності за 2017-2018 рр. (Research integrity annual report 2017-18) складається з наступних розділів: неправомірна поведінка у дослідженнях; види порушень; розслідування порушень; широкі секторальні засоби.

У розділі «Неправомірна поведінка у дослідженнях» зауважено, що розслідування звинувачень у порушеннях тісно узгоджуються з вимогам Конкордату та з типовими процедурами, розробленими UKRIO.

Визначення та характеристика видів порушень дослідницької доброчесності (плагіат, фабрикація даних та маніпуляція, порушення авторських прав) подано у розділі «Види порушень».

У розділі «Розслідування порушень» наголошено, що розслідування порушень повинні бути строгими, але також справедливими як для позивача, так і для відповідача. У коледжі надається підтримка всім учасникам розслідування порушень у дослідженнях. Розроблено програму навчання для дослідників, щоб допомогти їм при проведенні розслідувань неналежної поведінки; з 2016 р. проводяться тренінги для персоналу;

У розділі «Широкі секторальні засоби» зауважено, що після розроблення Конкордату у 2012 р. спостерігається посилення національної уваги щодо того, якою мірою університети та інші дослідницькі організації: а) дотримуються Конкордату; б) активно розслідують випадки порушень у дослідженнях. Зазначається, що у 2017 р. розпочав роботу Комітет науки і технологій Палати громад британського парламенту (далі – Комітет), який акцентує особливу увагу на: ступені досліджень проблеми дослідницької доброчесності; причинах та факторах останніх тенденцій; ефективності контролю/регулювання (формального та неформального), а також на тому, якими можуть бути додаткові заходи, якщо такі потрібні. В опублікованих у 2018 р. висновках Комітет визнав, що переважна більшість досліджень, проведених у Великобританії, є високої якості та доброчесності, водночас викликає стурбованість відсутність прозорості та значного ступеня невиконання Конкордату через шість років після його запровадження.

Узагальнення інформації проаналізованих звітів провідних британських університетів за 2017–2018 рр. щодо забезпечення дослідницької доброчесності дало змогу виокремити наступні особливості формування високих етичних стандартів:

- наявність чітких, відкритих політик та процедур забезпечення дослідницької доброчесності, їх постійне удосконалення;
- прозорість та підзвітність щодо дотримання принципів доброчесності у дослідженнях;

- забезпечення надійності, конфіденційності і справедливості процесу розгляду звинувачень у неправомірній поведінці при проведенні досліджень;
- створення можливостей в університетському середовищі щодо навчання та підвищення кваліфікації дослідників з проблеми дослідницької доброчесності;
- співпраця університету з установами-партнерами як на національному, так і на міжнародному рівнях (UKRIO, Russell Group, League of European Research Universities).

Висновки

Подолання кризи академічної доброчесності в Україні актуалізує пошук кращих світових та європейських практик для вивчення можливостей їх імплементації у вітчизняних закладах вищої освіти. Увага до системи управління дослідницькою діяльністю у вищій освіті саме Великої Британії зумовлена високою якістю досліджень в університетах цієї країни.

Аналіз реалізації дослідницького врядування в системі вищої освіти Великої Британії показав, що підтримка успішної практики досліджень, однією з ключових ознак якої є забезпечення дослідницької доброчесності, здійснюється у Великій Британії як на національному, так і на інституційному рівнях. На національному рівні підтримку дослідницької доброчесності в університетському середовищі забезпечує Офіс дослідницької доброчесності (UKRIO), до основних функцій якого належать: сприяння ефективному врядуванню, менеджменту та проведенню академічних, наукових та медичних досліджень; поширення кращого досвіду щодо вирішення проблем, пов'язаних з неприйнятною практикою, неправомірними діями та неетичною поведінкою; надання конфіденційних, незалежних та експертних консультацій з конкретних дослідницьких проектів, випадків, проблем та питань. Підготовлені UKRIO документи («Кодекс практики досліджень» (Code of Practice for Research), «Конкордат для підтримки дослідницької доброчесності» (The concordat to support research integrity), «Процедура розслідування порушень в дослідженнях» (Procedure for the investigation of misconduct in research), «Інструмент самооцінювання для Конкордату з підтримки дослідницької доброчесності» (Self-Assessment Tool for The Concordat to Support Research Integrity) використовуються британськими університетами для розроблення власних політик та процедур щодо розвитку культури дослідницької доброчесності.

«Кодекс практики досліджень» використовується в університетах Великої Британії для просування належної практики та запобігання неправомірним діям при проведенні досліджень. У розділі «Неправомірна поведінка в дослідженнях» зазначеного документа надано перелік та характеристика неправомірних дій в дослідженнях. Неправомірними діями в дослідженнях визначено наступні: фабрикація; фальсифікація; неправильне представлення даних та/або інтересів та/або участі; плагіат; невиконання прийнятих процедур для: 1) уникнення невиправданого ризику або шкоди щодо: людей і тварин, які використовуються в дослідженні, та середовища; 2) належного використання інформації про осіб, зібраної під час дослідження.

«Конкордат для підтримки дослідницької доброчесності» містить зобов'язання, які мають взяти на себе дослідники для того, щоб забезпечити найвищі стандарти точності та доброчесності. Такими зобов'язаннями є:

- підтримка найвищих стандартів точності та доброчесності в усіх аспектах досліджень;
- забезпечення проведення досліджень відповідно до діючих етичних, юридичних та професійних рамок, зобов'язань та стандартів;

- підтримка дослідницького середовища, яке спирається на культуру доброчесності на основі належного управління, найкращої практики та підтримки розвитку дослідників;
- використання прозорих, надійних і справедливих процесів для розгляду заяв про порушення у дослідженнях, якщо вони виникнуть;
- спільна робота з метою посилення дослідницької доброчесності та регулярного і відкритого оцінювання прогресу.

Перелічені ключові зобов'язання стосуються як дослідників, так і їх роботодавців та органів, які фінансують дослідження.

Доказом вагомості Конкордату для підтримки дослідницької доброчесності є його використання не лише в системі вищої освіти Великої Британії, а і інших країнах. Так, посилання на зазначений документ містять «Кодекс поведінки для дослідницької доброчесності» (Данія, 2014), розроблений Міністерством вищої освіти і науки; «Національна політика щодо забезпечення дослідницької доброчесності» (Ірландія, 2014).

Для розуміння впливу «Конкордату для підтримки дослідницької доброчесності» для формування культури дослідницької доброчесності в системі вищої освіти Великої Британії важливим документом є підготовлений UKRIO «Звіт щодо прогресу у використанні Конкордату для підтримки дослідницької доброчесності» (The concordat to support research integrity a progress report), в якому ретельно проаналізовано досвід використання Конкордату у британських університетах у 2012–2016 рр. У зазначеному документі охарактеризовано переваги використання «Конкордату для підтримки дослідницької доброчесності»; наголошено на вагомому значенні організаційної культури в університеті; проаналізовано ресурси та підходи до впровадження Конкордату, а також інформацію, представлену на інституційних веб-сайтах університетів з метою публічного інформування щодо дослідницької доброчесності та її порушень; наведено наступні кроки для підтримки дослідницької доброчесності в університетському середовищі.

З метою запобігання шкідливим наслідкам у разі неправомірної поведінки в дослідженнях UKRIO підготовлено «Процедуру розслідування неправомірної поведінки в дослідженнях» (Procedure for the investigation of misconduct in research, 2008), яку розроблено як типову для університетів і інших дослідницьких організації, які можуть здійснювати розслідування неправомірних дій в дослідженнях. У Процедурі описані своєчасні, ретельні та об'єктивні дії, які повинні дозволити роботодавцям проводити повне і справедливе для всіх сторін розслідування такої поведінки.

Для допомоги університетам у визначенні відповідності власних дослідницьких практик, систем та політик, процедур розвитку дослідників та моніторингу вимогам та рекомендаціям Конкордату використовується розроблений UKRIO «Інструмент самооцінювання для Конкордату з підтримки дослідницької доброчесності» (Self-Assessment Tool for The Concordat to Support Research Integrity, 2014). Самооцінювання відповідно до зазначеного документу має здійснюватися за наступними напрямками: політика та системи; розповсюдження; культура і розвиток; розв'язання проблем, пов'язаних з порушеннями дослідницької доброчесності; моніторинг та звітність.

Для систематичного оцінювання прогресу у процесі формування культури дослідницької доброчесності UKRIO рекомендовано університетам також готувати та публікувати щорічні звіти до Комітету з науки та технологій Палати громад британського парламенту (Commons Science and Technology Committee of the House) щодо дотримання «Конкордату для підтримки дослідницької доброчесності», який повинен містити короткий, але ґрунтовний опис діяльності, що проводиться в університеті для підтримки дослідницької

добросочесності, включаючи дії щодо розслідування будь-яких звинувачень у неправомірних діях.

Детально охарактеризовані основні положення ключових документів, які забезпечують підтримку дослідницької добросочесності в системі університетського врядування у Великій Британії, можуть використовуватися при розробленні політик і процедур в університетах України.

Бібліографічні посилання

- Академічна чесність як основа сталого розвитку університету* (2016). Отримано з http://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2016-09-7/chesnist_osnova_rozvitk_Univers.pdf.
- Артьомов, П., & Пак, І. (2016). Академічна нечесність як елемент академічної культури українського студентства: результати емпіричних досліджень. Отримано з <https://periodicals.karazin.ua/ssms/article/view/8093/7572>.
- Галата, С. (2015). Академічне шахрайство. Отримано з https://lib.pedpresa.ua/wp-content/uploads/2015/09/30-2015_osvita_ukr-inet.pdf.
- Гапон, Н. (2014). Ставлення студентів до виявів академічної нечесності: крос-культурний аналіз. Отримано з http://www.confcontact.com/2014-alyans-nauk/pe1_gapon.htm
- Драч, І. (2018а). Досвід управління дослідницькою діяльністю в університетах Великої Британії: філософсько-аналітичний підхід. *Університет і лідерство*, 5, 13-25. Отримано з <http://elite-journal.org/>
- Драч, І. (2018b). Управління дослідницькою діяльністю в системі університетського врядування: характеристика та закономірності. *Вища освіта України*, 3 (70), 60-65.
- Драч, І. (2018c). Філософський аналіз практики дослідницького врядування в університетах Великої Британії. *Університет і лідерство*, 45-57. Отримано з <http://elite-journal.org/>
- Етичний кодекс ученого України (2009). Отримано з <https://www.znu.edu.ua/etychnyj-kodex-uchenogo-Ukrajiny.pdf>.
- Закон України «Про вищу освіту» (2014) . Отримано з <https://zakon.help/law/1556-VII/>.
- Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» (2016). Отримано з <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
- Закон України «Про освіту» (2017). Отримано з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/stru>.
- Калиновський, Ю. (2012). Академічна чесність як чинник правового виховання студентської. *Гілея: науковий вісник : зб. наук. пр.*, 63, 477-482.
- Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна добросочесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.) (2017). Отримано з <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>.
- Сопова, Д. (2017). Феномен академічної чесності у контексті якості сучасної вищої освіти. Отримано з http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/23124/1/D_Sopova_POTPPP_FACKYSVO_UK.pdf.
- Стеченко, О., & Сопова, Д. (2016). Проблема академічної чесності в навчальному процесі та науці: досвід Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. Отримано з https://www.researchgate.net/publication/310733030_PROBLEMA_AKADEMICHNOI_CESNOSTI_V_NAVCALNOMU_PROCESI_TA_NAUCI_DOSVID_NACIONALNOGO_MEDICNOGO_UNIVERSITETU_IMENI_O_O_BOGOMOLCA.
- Ярошенко, Т. (2005). Академічна нечесність та політична культура: порівняльний досвід Україна – США. *Покликання університету: зб. наук. пр.*, 304 с.
-

- Busch P., & Bilgin A. (2011). *Student and Staff Understanding and Reaction: Academic Integrity in an Australian University*. Отримано з <https://doi.org/10.1007/s10805-014-9214-2>.
- Cambridge University. Annual Integrity Report to Council 2017-2018 (2018). Отримано з https://www.research-integrity.admin.cam.ac.uk/files/ucam_research_integrity_report_2017-18.pdf.
- Code of Practice for Research (2009). Отримано з <http://ukrio.org/wp-content/uploads/UKRIO-Code-of-Practice-for-Research.pdf>.
- DiVall M., & Schlesselman L. *Academic Dishonesty: Whose Fault is it Anyway?* (2016). Отримано з <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4857630/>.
- Gallant T. *Twenty Years of Academic Integrity: Top Articles & Book Chapters 1992-2012* (2012). Отримано з https://academicintegrity.org/wp-content/uploads/2017/12/462c19_88fa30a3dcff420bb6b3ea84697d8b1b.pdf.
- Imperial College London. *Research integrity annual report 2017-18* (2018). Отримано з [https://www.imperial.ac.uk/media/imperial-college/research-and-innovation/research-office/public/Research-Integrity-Annual-Report-2018-\(final\).pdf/](https://www.imperial.ac.uk/media/imperial-college/research-and-innovation/research-office/public/Research-Integrity-Annual-Report-2018-(final).pdf/).
- McHaney R., Cronan T., & Douglas D. (2016). *Academic Integrity: Information Systems Education Perspective*. Отримано з <http://jise.org/Volume27/n3/JISEv27n3p153.pdf>.
- Meriste H., Parder M.-L., Lõuk K., Simm K., Lilles-Heinsar L., Veski L. ... Sutrop M. (2016). *Promoting Integrity as an Integral Dimension of Excellence in Research*. Отримано з <https://printeger.eu/wp-content/uploads/2016/10/D2.3.pdf>.
- Procedure for the investigation of misconduct in research* (2008). Отримано з <https://ukrio.org/wp-content/uploads/UKRIO-Procedure-for-the-Investigation-of-Misconduct-in-Research.pdf>.
- Self-Assessment Tool for The Concordat to Support Research Integrity* (2014). Отримано з <https://ukrio.org/self-assessment-tool-concordat-support-research-integrity/>
- Shaw, D., & Satalkar, P. (2018). *Researchers' interpretations of research integrity: A qualitative study*. Отримано з <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/08989621.2017.1413940>.
- The concordat to support research integrity a progress report* (2016). Отримано з <https://www.universitiesuk.ac.uk/policy-and-analysis/reports/Documents/2016/concordat-research-integrity-progress-report.pdf/>.
- The concordat to support research integrity* (2012). Отримано з <https://www.universitiesuk.ac.uk/policy-and-analysis/reports/Documents/2012/the-concordat-to-support-research-integrity.pdf/>.
- UK Research Integrity Office* (2006). Отримано з <https://ukrio.org/about-us/>.
- University of Oxford. Annual Research Integrity Statement – 2018* (2018). Отримано з <https://researchsupport.admin.ox.ac.uk/files/concordatcompliance2018pdf>.

References

- Academachna chesnist jak osnova stalogo rozvutky universutety* [Academic honesty as a basis for the sustainable development of the university] (2016). Отримано з http://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2016-09-07/chesnist_osnova_rozvitk_Univers.pdf (in Ukrainian).
- Artjomov, P., & Pak, I. (2016). *Academachna necheshnist Jak element academachnoi kulturu ukrainskogo studenstva: resultatu empiruchnuh doslidgen* [Academic dishonesty as an element of the academic culture of Ukrainian students: results of empirical research]. Отримано з <https://periodicals.karazin.ua/ssms/article/view/8093/7572> (in Ukrainian).

- Galata, S. (2015). *Academachne shahrajstvo*. Otrimano z https://lib.pedpresa.ua/wp-content/uploads/2015/09/30-2015_osvita_ukr-inet.pdf (in Ukrainian).
- Gapon, N. (2014). *Stavlennja studentiv do vujaviv academachnoi nechesnosti: kros-kulturnuj analiz* [Students' Attitudes toward Academic Dishonesty: A Cross-Cultural Analysis]. Otrimano z http://www.confcontact.com/2014-alyans-nauk/pe1_gapon.htm (in Ukrainian).
- Drach, I. (2018a). Dosvid upravliinnja doslidnickoyu dijalnistyu v universitetah Velukoi Brutanii: filosofsko-analitucnij pidhid [Experience of Management of Research Activities at the University of the United Kingdom]. *Universitet i liderstvo*, № 5, 13-25. Otrimano z <http://elite-journal.org/> (in Ukrainian).
- Drach, I. (2018b). Upravlinnja doslidnickoyu dijalnistyu v sistemi doslidnickogo vryaduvannya: charakteristika ta zakonmirnosti [Management of Research Activities in the System of Research Governance: Characteristics and Regularities]. *Visha osvita v Ukrayini*, №3, 60–65 (in Ukrainian).
- Drach, I. (2018c). Filosofskiy analiz praktyky doslidnytskoho vryaduvannya v universytetakh Velykoi Brytanii [Philosophical analysis of the practice of research governance in the universities of the Great Britain]. *Universitet i liderstvo*, № 6, 45–57 (in Ukrainian).
- Etychnyj kodeks uchenoho Ukrainy* [Code of Ethics of the Scientist of Ukraine] (2009). Otrimano z <https://www.znu.edu.ua/etychnyj-kodex-uchenogo-Ukrainy.pdf> (in Ukrainian).
- Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu»* (2014). [Law of Ukraine «On higher education»]. Otrimano z <https://zakon.help/law/1556-VII/> (in Ukrainian).
- Zakon Ukrainy «Pro naukovu i naukovo-tehnicnu diialnist»* (2016). [Law of Ukraine «On Science and Scientific and Technology Activities»]. Otrimano z <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-19> (in Ukrainian).
- Zakon Ukrainy «Pro osvitu»* (2017). [Law of Ukraine «On education»]. Otrimano z <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/stru> (in Ukrainian).
- Kalynovskyi, Yu. (2012). Akademichna chesnist yak chynnyk pravovoho vykhovannia studentskoi molodi [Academic honesty as a factor in legal education of student youth]. *Hileia: naukovyi visnyk : zb. nauk. pr.* № 63, 477-482. (in Ukrainian).
- Rozshyrenyi hlosarii terminiv ta poniat st. 42 «Akademichna dobrochesnist» Zakonu Ukrainy «Pro osvitu» (vid 5 veresnia 2017 r.)* [Extended Glossary of Terms and Concepts Art. 42 "Academic Integrity" of the Law of Ukraine «On Education»] (2017). Otrimano z <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf> (in Ukrainian).
- Sopova, D. Fenomen akademichnoi chesnosti u konteksti yakosti suchasnoi vyshchoi osvity (2017) [Phenomen of Academic Integrity in context of modern Higher Education]. Otrimano z http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/23124/1/D_Sopova_POTPPP_FACKYSVO_UK.pdf (in Ukrainian).
- Stechenko, O., & Sopova, D. (2016). Problema akademichnoi chesnosti v navchalnomu protsesi ta nauksi: dosvid Natsionalnogo medychnoho universytetu imeni O. O. Bohomoltsia [The Problem of Academic Honesty in Educational Process and Science: Experience of the O.O. Bogomolets National Medical University]. Otrimano z https://www.researchgate.net/publication/310733030_PROBLEMA_AKADEMICHNOI_CESNOSTI_V_NAVCALNOMU_PROCESI_TA_NAUCI_DOSVID_NACIONALNOGO_MEDICNOGO_UNIVERSITETU_IMENI_O_O_BOGOMOLCA (in Ukrainian).
- Iaroshenko, T. (2005). Akademichna nechesnist ta politychna kultura: porivnialnyi dosvid Ukraina – SShA [Academic dishonesty and political culture: a comparative experience of Ukraine and the USA]. *Poklykannia universytetu: zb. nauk. pr.*, 304 s (in Ukrainian).

- Busch P., & Bilgin A. (2014). Student and Staff Understanding and Reaction: Academic Integrity in an Australian University. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s10805-014-9214-2>.
- University of Cambridge University (2018). Annual Integrity Report to Council 2017-2018. Retrieved from https://www.research-integrity.admin.cam.ac.uk/files/ucam_research_integrity_report_2017-18.pdf.
- Code of Practice for Research (2009). Retrieved from <http://ukrio.org/wp-content/uploads/UKRIO-Code-of-Practice-for-Research.pdf>.
- DiVall, M., & Schlesselman, L. (2016). Academic Dishonesty: Whose Fault is it Anyway? Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4857630/>.
- Gallant T. Twenty Years of Academic Integrity: Top Articles & Book Chapters 1992-2012 (2012). Retrieved from https://academicintegrity.org/wp-content/uploads/2017/12/462c19_88fa30a3dcff420bb6b3ea84697d8b1b.pdf
- Imperial College London. Research integrity annual report 2017-18 (2018). Retrieved from [https://www.imperial.ac.uk/media/imperial-college/research-and-innovation/research-office/public/Research-Integrity-Annual-Report-2018-\(final\).pdf/](https://www.imperial.ac.uk/media/imperial-college/research-and-innovation/research-office/public/Research-Integrity-Annual-Report-2018-(final).pdf/).
- McHaney, R., Cronan, T., & Douglas, D. (2016). Academic Integrity: Information Systems Education Perspective. Retrieved from <http://jise.org/Volume27/n3/JISEv27n3p153.pdf>.
- Meriste, H., Parder, M.-L., Lõuk, K., Simm, K., Lilles-Heinsar, L., Veski, ... Sutrop, M. (2016). Promoting Integrity as an Integral Dimension of Excellence in Research. Retrieved from <https://printeger.eu/wp-content/uploads/2016/10/D2.3.pdf>.
- Procedure for the investigation of misconduct in research (2008). Retrieved from <https://ukrio.org/wp-content/uploads/UKRIO-Procedure-for-the-Investigation-of-Misconduct-in-Research.pdf>.
- Self-Assessment Tool for The Concordat to Support Research Integrity (2014). Retrieved from <https://ukrio.org/self-assessment-tool-concordat-support-research-integrity/>.
- Shaw D., & Satalkar, P. (2018). Researchers' interpretations of research integrity: A qualitative study. Retrieved from <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/08989621.2017.1413940>.
- The concordat to support research integrity a progress report (2016). Retrieved from <https://www.universitiesuk.ac.uk/policy-and-analysis/reports/Documents/2016/concordat-research-integrity-progress-report.pdf/>.
- The concordat to support research integrity (2012). Retrieved from <https://www.universitiesuk.ac.uk/policy-and-analysis/reports/Documents/2012/the-concordat-to-support-research-integrity.pdf//>
- UK Research Integrity Office (2016). Retrieved from <https://ukrio.org/about-us/>.
- University of Oxford. Annual Research Integrity Statement – 2018 (2018). Retrieved from <https://researchsupport.admin.ox.ac.uk/files/concordatcompliance2018pdf>.

Drach Iryna

Research integrity support in the system of university governance: experience of the UK**Abstract**

In the process of modernizing the national higher education, the emphasis on the need to form a culture of academic integrity in the university environment has become one of the key trends, as evidenced by the provisions of the Law of Ukraine "On Higher Education" (2014), the Law of Ukraine "On Education" (2017,), The Law of Ukraine "On Scientific and Scientific-Technical

Activity" (2016) and other documents. The formation of a culture of research integrity in the university environment is intended to overcome the crisis of academic integrity, which is observed today in Ukraine and is caused by many factors. An analysis of the experience of the UK as one of the world-leading leaders of higher education in support of research integrity in the system of university governance is relevant to determine the guidelines in the process of forming a culture of research integrity. The purpose of the article is to identify positive experience in providing research integrity in the university environment for its possible implementation in the system of higher education of Ukraine. To achieve this goal, the methods of analysis, synthesis, comparison, systematization of scientific and Internet sources were used, which allowed to identify the peculiarities of supporting research integrity in the system of research management in the universities of Great Britain. The application of the generalization method made it possible to draw conclusions about the results of the study. The article substantiates the relevance of the analysis of experience in support of research integrity in the system of university governance of one of the world-leading leaders of higher education - Great Britain. The experience of maintaining high ethical standards in studies in the UK at the national and institutional levels has been analyzed. The main provisions of the key documents developed by the British Research Aid Office, which can be used to develop policies and procedures at Ukrainian universities, are described. Summarizing the information provided by leading UK universities to provide research integrity at the institutional level, it has made it possible to distinguish the following features: the existence of clear, open policies and procedures for ensuring research integrity, their continuous improvement; transparency and accountability of procedures for adhering to the principles of integrity in research; creation of opportunities in the university environment for training and professional development of researchers on the issue of research integrity; University collaboration with partner institutions both at the national and international levels.

Key words: university governance, research governance, research integrity, experience of the UK

Інформація про автора:

Драч Ірина

- Доктор педагогічних наук, доцент
- Україна
- Інститут вищої освіти НАПН України, перший заступник директора.
- ORCIDiD 0000-0001-7501-4122
- E-mail: i.drach@ihed.org.ua

Drach Iryna

- Doctor educational sciences, associate Professor
- Ukraine
- Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine
- First Deputy Director